

Nr 232.

Af herrar **Nilsson** i Kristianstad och **Thorsson**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

Vid postverket finnas för närvarande två slag af fasta postanstalter: fullständiga postkontor med postmästare som föreståndare samt poststationer med begränsad befogenhet och med privata personer, anställda enligt kontrakt, som föreståndare.

Förslag om inrättande af ett tredje slag af postanstalter, ett slags mellanklass med rätt att betjäna allmänheten i det närmaste i samma utsträckning som postkontor, men med billigare driftkostnader, har två gånger förelegat i motioner i Riksdagen.

Första gången förelåg frågan år 1909, då herr Tynell m. fl. i motion nr 82 yrkade bland annat, att »Riksdagen måtte besluta uttala, att försöksvis inrättas poststationer med tjänstemän af lägre grad som föreståndare.»

Motionen föranledde icke tillstyrkande af utskottet, men herrar greve A. F. Wachtmeister, H. Andersson, F. W. Thorsson och K. V. Rydén afgåfvo en reservation, hvori uttalas sympatier för tanken att inrätta sådana postanstalter. Reservationen bifölls af Andra kammaren.

Vid förra årets riksdag förelåg frågan för andra gången. Den var då återigen väckt af herr Tynell (motion nr 274). Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, som gällde ifrågavarande motion, utmynnade i en hemställan:

»att Andra kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvad mån åtgärder kunna vidtagas för realiserande af frågan om större poststationers öfverlåtande i vissa fall åt tjänstemän af lägre grad vid postverket.»

Vid behandlingen i kammaren afslogs utskottsförslaget med 86 röster mot 62.

Då frågan nu för tredje gången bringas till Riksdagens behandling, förtjänar det måhända påpekas, att det nu sker icke ur hufvudsakligen postmannasynpunkt, utan att det mera är det allmännas — statens och den korresponderande allmänhetens — bästa som förestafvat oss.

Herr Tynell inleder sin vid förra årets riksdag väckta motion med att anföra följande:

»Frågan om större poststationers öfverlåtande åt tjänstemän af lägre grad inom postverket är af trefaldig natur. Dels afser den att minska statsutgifterna, dels att allmänhetens intressen skulle bättre tillgodoses å större orter, utan att postkontor behöfver inrättas och dels att gifva ökade befordringsmöjligheter åt nyssnämnda tjänstemän.»

Det senaste motivet är otvifvelaktigt af stor betydelse och bör icke lämnas ur räkningen vid frågans bedömande. Sådana befordringsmöjligheter finnas vid statens järnvägar och äfven inom andra verk, och det lider intet tvifvel om att det skulle verka uppryckande för den kår det gäller och därmed gagnande för postväsendet och staten, om de lägre posttjänstemännen finge några högre befattningar att sträfva till.

Men vi hylla dock principiellt den uppfattningen, att befattningar icke få inrättas för att skapa en tjänstemannasyssla. Det är fastmera därför att vi tro, att en omdaning af en del postanstalter står i så liflig samklang med en god statshushållning och med den korresponderande allmänhetens intressen, som vi dristat oss att ånyo draga frågan inför Riksdagens behandling.

Utvecklingen inom postväsendet går ganska snabbt. Nya verksamhetsområden läggas under postverket och på grund af allmänbildningens höjande, tidningsväsendets utveckling och affärslifvets på landet uppblomstrande ställas allt större kraf på postpersonalen. På många större industriplatser kan därför en poststation af den gamla typen inte längre vara till fyllest. Att gifva en sådan station möjlighet att i större utsträckning betjäna allmänheten lär inte gå för sig, hvadan ingenting annat återstår än att förändra poststationen till postkontor. Låtom oss se till hvad detta innebär.

Vid en del mindre postkontor belöpte under år 1910 uppbörd och utgifter sig till följande belopp:

	Dalarö.	Brist.
Uppbörd.....	5,536	
Utgifter	6,278	742

<i>Grythytted.</i>		Brist.
Uppbörd	5,060	
Utgifter	6,007	947
<i>Haparanda.</i>		
Uppbörd	15,259	
Utgifter	15,616	357
<i>Mariefred.</i>		
Uppbörd	8,158	
Utgifter	9,089	931
<i>Moholm.</i>		
Uppbörd	4,169	
Utgifter	9,980	5,811
<i>Trosa.</i>		
Uppbörd	5,630	
Utgifter	7,510	1,880
<i>Vislanda.</i>		
Uppbörd	6,727	
Utgifter	8,541	1,814
<i>Vretstorp.</i>		
Uppbörd	6,681	
Utgifter	7,606	925
<i>Årjäng.</i>		
Uppbörd	6,493	
Utgifter	13,906	7,413
<i>Älfvalen.</i>		
Uppbörd	6,950	
Utgifter	8,715	1,765
<i>Ödeshög.</i>		
Uppbörd	7,252	
Utgifter	7,951	699

	Öregrund.	Brist.
Uppbörd.....	5,280	
Utgifter	5,733	453

Med afseende å siffrorna här ofvan må anföras, att de äro approximativa i så måtto, att bland utgifterna upptagits det antal s. k. dispositionsbiträden, som finnas vid postkontoret samt att dessas aflöning afrundats till 500 kronor för hvardera, en summa, som icke torde vara för hög. I öfrigt äro utgifterna hämtade ur postverkets berättelse för år 1910.

För uppehållande af de tolf postkontor, hvilka vi nämnt här ofvan, åsamkas sålunda staten en årlig förlust af cirka 24,000 kronor.

Därförutom finnas ett flertal postkontor, hvilka lämna obetydligt öfverskott.

Kostnaden för det slags postanstalter, hvarom i denna motion är fråga, hade af herr Tynell beräknats sålunda:

Aflöning åt tvenne posttjänstemän af lägre grad: 1,640 + 1,400.....	3,040
Beklädnadsbidrag 2: 90	180
Läkare- och sjukhjälp.....	20
Lokalhyra.....	200
Belysning, bränsle och städning.....	240
Skrifmaterial m. m.	100

Summa kronor 3,780

Det förefaller emellertid den utomstående, som om det icke skulle vara nödvändigt att, åtminstone i början och om inte stationen är af alltför kräfvande art, anställa två ordinarie tjänstemän vid postanstalten. Skulle biträde erfordras, lärer, intilldess postanstalten tagit en större utveckling, såsom lokalbrefbärings inrättande eller dylikt, ett billigare dylikt kunna erhållas, vare sig det gäller att hämta eller aflämna post vid järnvägsstationen eller det är fråga om enklare göromål inne å stationen.

Vi tänka oss således, att en dylik postanstalt bör ungefärligen betinga allenast följande kostnader:

Föreståndarens aflöning och in natura-förmåner	1,740
Lokalhyra.....	200
Belysning, bränsle, städning m. m.	300

Summa kronor 2,240

Om biträde vore erforderligt, skulle härtill kunna läggas ett anslag

å 500 kronor. I vissa fall skulle tillkomma dyrortstillägg till föreståndaren, varierande mellan 150 och 350 kronor.

Vi ha här ofvan anfört en del siffror för några postkontor i syfte att visa, att det varit dålig statshushållning att hålla dessa dyra postkontor, som år efter år visat brist, då man säkerligen i många fall kunnat nöja sig med inrättandet af poststationer med tjänstemän af lägre grad som föreståndare. Dessa senare postanstalter skulle enligt vårt förmenande tjäna allmänheten lika bra som postkontor, om ock en del mindre restriktioner äro nödvändiga. De skulle gifvetvis fylla sitt ändamål vida bättre än de nuvarande poststationerna, hvilkas föreståndare, huru plikttrogna och dugliga de än äro, icke besitta någon som helst fackkunskap på det postala området.

Vi äro icke i stånd att i siffror angifva huru det skulle ställt sig, därest den idé, som ligger till grund för vår motion, varit genomförd för några decennier tillbaka, då vi icke kunna veta huru stor personal, som kräfves på de olika platserna, men alldeles säkert är, att ingen brist behöft uppstå, utan att i stället hvarje sådan postanstalt då skulle ha lämnat ett icke oväsentligt öfverskott. Det har uppgifvits, att sammanlagda vinsten på de 51 minsta postkontoren i riket icke uppgår till 100,000 kronor. Hade här ifrågasatta postanstalter varit inrättade för dessa 51 postkontor, torde utan öfverdrift kunna sägas, att vinsten skolat uppgå till minst 300,000 kronor.

Den invändningen, att postkontoren jämväl fylla ett behof af att utgöra en centralpunkt för omkringliggande mindre postanstalter, hvilka lyda under desamma, är endast i en del fall befogad. Enligt postverkets berättelse för år 1910 hade 30 postkontor underlydande postanstalter till ett antal af allenast 5 och därunder. Af dessa hade 9 ett antal af 5, 3 ett antal af 4, 6 ett antal af 3, 2 ett antal af 2 poststationer, 6 hade hvardera 1 och 4 hade ingen underlydande poststation. Det förefaller, som om detta ringa antal underlydande poststationer icke i och för sig borde betinga en så dyrbar apparat som ett postkontor.

Det förefaller oss alldeles naturligt, att en dylik postanstalt med en för ändamålet särskildt utbildad tjänsteman som föreståndare skall i vida större utsträckning kunna tjäna allmänheten än de nuvarande poststationerna. Herr Tynell yttrar härom i fjolårets motion:

»Den tidsödande inblandningen från öfverordnad postkontors sida rörande bland annat utväxling af postanvisningar, postförskott, inkasseringar, tidningsförskrifning borde försvinna, förmedlingen af ankommande expressförsändelser medgifvas, värdeförsändelsers och pakets expediering tillåtas utan den inskränkning till belopp och vikt, som för nuvarande

poststationer är anbefalld o. s. v. Rörande den utrikes postutväxlingen är det tydligt, att samma befogethet, som nu är till finnandes hos poststationer af klass I, skulle bibehållas, hvarjämte kunde ifrågasättas, om icke vissa förmedlingsmöjligheter, som för postkontor i allmänhet äro medgifna, också borde tillerkännas de tilltänkta poststationerna vis a vis Norge och Danmark.

Hvad redovisningen beträffar, torde denna, till lindring af den öfverordnade förvaltningens arbete, kunna ske under mera förenklade, men ändå betryggande former, än hvad nu är fallet.»

Gifvet är, att dylika postanstalter bli dyrare än de nuvarande, hvilka utbjudas på entreprenad till den minstbjudande, ett i förbigående sagdt föga tilltalande tillvägagångssätt, som knappast är staten värdigt, då därigenom staten profiterar på underbetald arbetskraft. Att döma af den organisationsrörelse, som gör sig gällande bland de nuvarande poststationsföreståndarne, lära dessa heller icke vara tillfredsställda med de nu utgående ersättningarna.

Men inrättandet af sådana postanstalter, som här äro i fråga, skall ses med de nuvarande postkontoren och deras kostnader som bakgrund, ty det är för att förebygga eller åtminstone uppskjuta inrättandet af sådana, som de nya postanstalterna skulle tillkomma. De allra minsta postkontoren betinga en kostnad af 6,000 à 7,000 kronor, under det att, som vi anført här ofvan, en postanstalt skulle kunna skötas för en kostnad af högst 3,000 kronor, äfven då biträde medräknats.

Merkostnaden vid inrättandet af det nya slaget postanstalter, jämfördt med de nuvarande poststationerna, blir emellertid icke så stor, som man måhända skulle vara böjd att tro. Enligt utskottsutlåtandet öfver herr Tynells ofvan berörda motion vid förra årets riksdag betinga de nuvarande poststationerna i medeltal en kostnad af:

60 stycken med öfver 7,000	kronor uppbörd.....	1,655 kronor,
42 » » » 6,000—7,000	» »	1,452 »
85 » » » 5,000—6,000	» »	1,280 »
125 » » » 4,000—5,000	» »	1,103 »

Då väl endast de större poststationerna skulle kunna bli föremål för omdaning, blefve sålunda ökningen endast 585 kronor, hvilket i förekommande fall finge ökas med föreståndarens ortstillägg och eventuellt behöfligt biträde.

Vid behandlingen af denna fråga i Andra kammaren förra året hade herr Daniel Persson en del anmärkningar att framställa mot det föreliggande förslaget, hvilka vi tillåta oss att i allra största korthet här upptaga till bemötande.

Herr Perssons yttrande kan sammanfattas i följande punkter:

1:a) *att denna fråga kan ordnas på ett billigare sätt.*

I fråga om en poststation med en tjänsteman af lägre grad som föreståndare gör han följande kostnadsberäkning: Aflöning 1,640 kronor; beklädnadsbidrag 90 kronor; läkare- och sjukhjälp 10 kronor; lokalhyra 200 kronor; belysning, bränsle och städning 240 kronor samt skrifmaterialier 100 kronor = 2,280 kronor. Emot denna summa angifver han för en poststation med en kvinnlig postexpeditör som föreståndare, en anordning, som varit påtänkt beträffande en ifrågasatt omändring af poststationen i Lidingö villastad, endast en summa af 1,500 kronor. Men han räknar i förra fallet med maximi-, i senare med minimiaflöning. Om man besinnar, att den kvinnliga postexpeditörens aflöning växer med ålderstilläggens tillkomst till 2,100 kronor och därtill lägger öfriga utgifter: för lokalhyra 200 kronor, för belysning, bränsle och städning 240 kronor och för skrifmaterialier 100 kronor, så hinna omkostnaden för en sådan poststation upp till en summa af 2,640 kronor. Härtill få läggas utgifter för posttransporter, ty den kvinnliga postexpeditören transporterar nog icke själf. Slutsumman blir då minst 2,840 per år för en poststation med en kvinnlig postexpeditör som föreståndare. För en poststation med en tjänsteman af lägre grad som föreståndare ha vi, som ofvan synes, trott oss kunna nedbringa kostnaden till 2,240 kronor.

2:a) *»att endast en klass af poststatens tjänstemän» skulle tillgodoses därigenom.*

Härvid må märkas, att tjänstemännen af lägre grad härigenom skulle erhålla en utvidgad befordringsmöjlighet; nu kunna de endast uppnå ställningen som »första postvaktmästare eller första postiljoner». De kvinnliga postexpeditörerna däremot kunna befordras till första postexpeditörer och postmästare, och den syssla herr Persson afser, nämligen en poststationsföreständaresyssla, innebär icke någon befordran för en kvinnlig postexpeditör.

3:e) *»att det skulle vara ganska svårt för posttjänstemän af lägre grad att sköta en sådan station».*

I det afseendet finna vi tillräckligt att hänvisa till det af Riksdagens samtliga ledamöter väl kända förhållandet, att dessa tjänstemän visat sig med heder kunna sköta »rullande postkontor» öfverallt ute i landet och många andra sysslor, som de öfvertagit efter tjänstemän af högre grad.

Hvad språkkunskapen och turisttrafikens kraf angår, så besitta nog inte de nuvarande poststationsföreståndarne större förmåga i det afseendet än hvad tjänstemän af lägre grad inneha. Säkerligen äro såväl turisterna som andra korrespondenter bäst betjänta med att föreståndarne besitta fackkunskaper. Språkkunskap lär de nuvarande poststationsföreståndarne besitta i mycket ringa grad, möjligen med undantag af stationsinspektörerna, men dessa lära i allmänhet icke själfva handlägga postgöromålen.

Hänvisande till ofvanstående, få undertecknade vördsamt anhålla,

att Riksdagen för sin del måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte företagas och försök anställas med inrättande af ett nytt slags poststationer med ökad befogenhet och med tjänstemän af lägre grad som föreståndare.

Stockholm den 31 januari 1912.

Gust. Nilsson.

F. W. Thorsson.

I motionens syfte instämma:

Olof Nilsson,

Per Henning Sjöblom.

L. Borggren.

Tånga.

Johan Jönsson.

Per N:son Bosson.

O. W. Edbom.

Per Norin.

O. H. Waldén.

Fabian Månsson.

P. E. Hedström.
